

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 45/2009 vp

Hallituksen esitys laiksi maatalousyrittäjien lomituspalvelulain muuttamisesta, laiksi turkistuottajien lomituspalveluista, laiksi poronhoitajien sijaisapukokeilusta ja laiksi maatalousyrittäjän eläkelain 114 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 20 päivänä lokakuuta 2009 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmisteluvasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi maatalousyrittäjien lomituspalvelulain muuttamisesta, laiksi turkistuottajien lomituspalveluista, laiksi poronhoitajien sijaisapukokeilusta ja laiksi maatalousyrittäjän eläkelain 114 §:n muuttamisesta (HE 221/2009 vp).

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti maa- ja metsätalousvaliokunta on antanut asiasta lausunnon (MmVL 29/2009 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Riitta Kuusisto, sosiaali- ja terveysministeriö
- apulaisjohtaja Tauno Jouhtimäki, Maatalousyrittäjien eläkelaitos Mela
- työmarkkinalakimies Henrika Nybondas-Kangas, Kunnallinen työmarkkinalaitos
- toiminnanjohtaja Raimo Kivineva, Maatalouslomittajat ry
- porotalousneuvoja Inga-Briitta Magga, Paliskuntain yhdistys
- lakimies Maire Lumiaho, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut
— Suomen Turkiseläinten Kasvattajain Liitto ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi maatalousyrittäjien lomituspalvelulakia. Kotieläintalouslyrittäjän oikeus saada lomituspalveluja vuosiloman ajaksi lisääntyisi yhdellä päivällä, jolloin vuosiloman pituus olisi 26 päivää kalenterivuodessa. Lakiin ehdotetaan myös lisättäväksi säännös, jonka mukaan maatalouslomittajan ammattiin tähtäävästä oppisopimuskoulutuksesta

paikallisyksikölle aiheutuvat kustannukset oikeuttaisivat tietyin edellytyksin valtion korvaukseen valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetun määrärahan rajoissa. Lisäksi ehdotetaan tarkistettavaksi säännöksiä, jotka koskevat valtion korvauksen ennakkojen määrittämistä ja tarkistamista.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki turkistuottajien lomituspalveluista. Turkistuottajalle järjestettäisiin lomituspalveluja vuosilomaa varten maksutta ja lisävapaata varten maksullisena valtion talousarviossa tähän tarkoitukseen osoitetun määrärahan rajoissa. Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaisi vuosilomapäivien ja lisävapaatuntien enimmäismäärän kalenterivuositain.

Turkistuottajana pidettäisiin henkilöä, joka on velvollinen ottamaan ja jolla on voimassa yrittäjän eläkelaiassa tarkoitettu vakuutus turkiseläintuotantoa varten tai vireillä hakemus sen saamiseksi ja jolla on merkittävä tehtäväosuus turkistilan turkiseläinten hoitoon päivittäin kuuluvista tehtävistä. Turkistuottaja valitsisi, käyttääkö hän paikallisyksikön järjestämiä palveluja vai järjestääkö hän lomituksensa itse, jolloin paikallisyksikkö korvaisi hänelle siitä aiheutuneita kustannuksia. Lomituspalvelujen saamiseksi turkistuottajan ja hänen harjoittamansa turkiseläintuotannon tulisi täyttää tietyt muun muassa turkiseläinten lukumäärää koskevat edellytykset.

Turkistuottajien lomituspalvelujen hallinto ja kustannusten korvaaminen olisi järjestetty pääosin vastaavasti kuin maatalousyrittäjien lomituspalvelulaissa.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki poronhoitajien sijaisapukokeilusta. Kokeilu alkaisi vuoden 2010 alusta ja kestäisi kolme vuotta.

Sen toimeenpanosta vastaisi Maatalousyrittäjien eläkelaitos (Mela).

Kokeilu koskisi poronhoitajia, joilla on maatalousyrittäjän eläkelaiassa tarkoitettu niin kutsuttu pakollinen maatalousyrittäjän MYEL-vakuutus tai vireillä hakemus sen saamiseksi ja joilla on vähintään 50 lukuporoa. Poronhoitaja hankkisi itselleen haluamansa sijaisen tarvitessaan poronhoitotöihin sijaisapua sairauden tai tapaturman aiheuttaman työkyvyttömyyden johdosta. Mela korvaisi hänelle tästä aiheutuneita kustannuksia jälkikäteen valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetun määrärahan rajoissa. Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaisi korvattavien sijaisaputuntien enimmäismäärän kalenterivuositain. Korvausta voitaisiin tietyin edellytyksin suorittaa kustannuksista, jotka ovat aiheutuneet niiden sijaisapujankohtana välttämättömien poronhoitotöiden hoitamisesta, jotka poronhoitaja olisi itse suorittanut ilman työkyvyttömyyttä omaan, perheenjäsenensä tai paliskunnan lukuun.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi maatalousyrittäjän eläkelakia siten, että Melan tehtäviä koskevaan säännökseen lisätään turkistuottajien lomituspalvelujen ja poronhoitajien sijaisapukokeilun toimeenpanoon liittyvät tehtävät.

Esitys liittyy valtion vuoden 2010 talousarvionsitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Esitys perustuu pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelmaan, jonka mukaan maatalousyrittäjien vuosilomapäivien määrää lisätään yhdellä päivällä vuoden 2008 alusta ja toisella päivällä vuoden 2010 alusta, luodaan turkiseläinten kasvattajien lomituserjestelmä sekä toteutetaan sijaisapukokeilu poronhoitajille. Hallitusohjelmassa todetaan, että lomituserjestelmän kehittämisellä vahvistetaan maatalousyrittäjien jaksamista, työkykyä ja terveyttä. Valiokunta pitää esitystä hyvänä, koska lomituksella

ja sijaisavulla voidaan edistää eläinten hoitoon jatkuvasti sidoksissa olevien työssä jaksamista ja työhyvinvointia.

Turkistuottajien lomituspalvelun lakisäätetäminen merkitsee, että tuottajia kohdellaan lomittajien saamisessa yhdenvertaisesti riippumatta siitä, ovatko he turkistuottajia maatalouden harjoittamisen ohella vaiko päätoimisesti. Jos yrittäjää on verotettu maatilatalouden tuloverolain mukaan ja hän on ollut maatalousyrittäjien eläkelain mukaan vakuuttamisvelvollinen, hänellä on ollut oikeus lomittajan käyttöön. Sen si-

jaan elinkeinoverolain mukaisesti verotetut turkistuottajat eivät ole lomituspalveluja saaneet.

Lomittajapalveluiden lisääminen edellyttää uusien työntekijöiden rekrytointia alalle. Työvoiman saannin helpottamiseksi on hyvä, että oppisopimuskoulutus tiloilla vakinaistetaan koulutuskustannuksista maksettavan valtion korvauksen turvin. Maatalousyrittäjien vuosilomaoikeuden pidennystä koskeva uudistus lisää lomittajatyövoiman tarvetta hallituksen esityksen mukaan noin 100 työvuodella. Turkiseläintuottajien lomituspalveluiden käyttö on vuosittain määrärahasidonnaista ja voi käytössä olevien rahojen puitteissa vaihdella. Esityksessä kuitenkin arvioidaan, että lomittajatyövoiman tarve lisääntyisi 26 työvuodella.

Sosiaali- ja terveystuotantokunta on jo aiemmin kiinnittänyt huomiota tarpeeseen lisätä alan houkuttelevuutta. Lomittajien asemaa tulisi parantaa erityisesti työsuhteiden vakinaistamisella ja osa-aikaisen työn vähentämisellä. Lisäksi työohjauksella ja täydennyskoulutuksella tulisi vahvistaa lomittajien ammattitaitoa ja osaamista. Vaikka tilakoot ovat kasvaneet, kasvu ei ole merkittävästi vaikuttanut lomittajien työpäivän pituuteen ja työn osa-aikaisuuden vähentymiseen, koska tilat ovat samanaikaisesti koneellistuneet. Sosiaali- ja terveystuotantokunta kiirehtii maa- ja metsätaloustuotantokunnan tavoin toimia, joilla maataloustuotantokuntien asemaa ja ammatin vetovoimaa vahvistetaan.

Valiokunta toteaa, että poronhoito poikkeaa sekä karjan että turkiseläinten hoidosta, koska porojen hoitaminen ei välttämättä ole jokapäiväistä. Poronhoitotöihin liittyy kuitenkin hyvin-

kin runsastöisiä ja pitkiäkin työpäiviä edellyttäviä jaksoja, kuten erotukset, kesämerkinnät, aitojen korjaukset ja paimennukset. Poronhoitaja voi sairastua tai joutua tapaturmaan, kun hänellä on menossa työjakso, jonka toteuttamista ei voida siirtää. Sijaisapukokeilun toteuttaminen on valiokunnan näkemyksen mukaan tarpeellinen, jotta elinkeinon toimintaedellytyksiä voidaan vahvistaa.

Yksityiskohtaiset perustelut

Valiokunta ehdottaa 2. lakiehdotuksen eli turkistuottajien lomituspalveluita koskevan lain 42 §:n 2 momentissa ja 43 §:n 1 momentissa oleviin siirtymäsäännöksiin lisättäväksi maininnan, jonka mukaan paikallisyksiköille maksettaisiin tammikuun 2010 ennakkomaksut helmikuun ennakkojen yhteydessä. Koska tammikuun alussa 2010 ei vielä ole arvioitavissa lomituksen edellytykset täyttävien turkistilojen määrää, voidaan muutoksella edistää ennakkojen oikeaa kohdentamista aiheuttamatta kuitenkaan viivytystä palvelujen käynnistymiselle.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveystuotantokunta ehdottaa,

että 1. 3. ja 4. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomina ja

että 2. lakiehdotus hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisena paitsi 42 ja 43 § muutettuina (Valiokunnan muutosehdotukset).

Valiokunnan muutosehdotukset

2.

42 §

Paikallishallintokustannuksia koskeva siirtymäsäännös

(1 mom. kuten HE)

Sen estämättä, mitä 24 §:n 2 momentissa säädetään, vuonna 2010 korvauksen suuruus paikal-

lisyksikköä kohti määräytyy niiden paikallisyksikön toimialueella toimivien turkistuottajien määrän perusteella, joille on päätetty myöntää lomituspalveluja ennen 1 päivää huhtikuuta 2010 tehdyllä päätöksellä. Tammi-kesäkuussa korvaus maksetaan kuukausittaisina ennakoina, kuitenkin niin, että tammikuun ennakko maksetaan helmikuun ennakon yhteydessä. Ennakon suuruus on 17 euroa kuukaudessa jokaista paikallisyksikön toimialueella olevaa sellaista turkistilaa kohti, jolla Melan arvion mukaan toimii ainakin yksi lomituspalvelujen saamisen edellytykset täyttävä turkistuottaja.

(3 mom. kuten HE)

43 §

Lomituskustannusten ennakkoja koskeva siirtymäsäännös

Sen estämättä, mitä 27 §:n 1 momentissa säädetään, vuonna 2010 tammi-kesäkuussa enna-

kon suuruus on 250 euroa kuukaudessa jokaista paikallisyksikön toimialueella olevaa sellaista turkistilaa kohti, jolla Melan arvion mukaan toimii ainakin yksi lomituspalvelujen saamisen edellytykset täyttävä turkistuottaja, ja tammikuun ennakko maksetaan helmikuun ennakon yhteydessä. Heinäkuusta lähtien ennakon suuruus määräytyy niiden paikallisyksikön toimialueella toimivien turkistuottajien määrän perusteella, joille on päätetty myöntää lomituspalveluja ennen 1 päivää huhtikuuta 2010 tehdyllä päätöksellä, sekä sen perusteella, minkä suuruiseksi Mela arvioi vuosilomapäivän keskimääräisen kustannuksen muodostuvan paikallisyksikössä vuonna 2010.

(2 mom. kuten HE)

Helsingissä 25 päivänä marraskuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Juha Rehula /kesk	Markku Pakkanen /kesk
vpj.	Sirpa Asko-Seljavaara /kok	Päivi Räsänen /kd
jäs.	Hannakaisa Heikkinen /kesk	Paula Sihto /kesk
	Arja Karhuvaara /kok	Satu Taiveaho /sd
	Anneli Kiljunen /sd	Erkki Virtanen /vas
	Marjaana Koskinen /sd	vjäs. Ilkka Kantola /sd.
	Jukka Mäkelä /kok	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää.

VASTALAUSE

Perustelut

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki turkistuottajien lomituspalveluista.

Turkistuottajille järjestettäisiin lomituspalveluja vuosilomaa varten maksutta, ja vuosilomapäivien enimmäismäärä vuonna 2010 olisi 14 päivää. Turkistuottajien lomituspalveluiden kustannuksiin valtion budjetissa on varattu 2 600 000 euroa vuodelle 2010.

Lainsäädäntöä perustellaan sillä, että turkistuottajat ovat useiden vuosien aikana hyvin ponnekaasti tuoneet esille lomituspalveluiden tarpeen ja että eduskunnassa on tehty kolme talousarvioaloitetta asiasta.

Lain valmistelijat eivät ole vaivautuneet pohtimaan, että kenties muillakin vastaavilla ammattiharjoittajilla voi olla tarvetta valtion maksamiin lomituspalveluihin, koska turkistarhaajien kohdalla edellytetään pakollista yrittäjien eläkevakuutusta tai vireillä olevaa hakemusta. Valtion maksamien lomituspalveluiden laajentaminen turkistarhaajille voi lisätä paineita myös julkisin varoin maksettavien lomituspalveluiden järjestämiseen esimerkiksi lemmikkieläinkauppojen, kennelien, eläinhoitoloiden, sirkuksien sekä kalankasvatuslaitosten yrittäjille, koska hekin työskentelevät eläinten kanssa ja hoitavat eläimiään päivittäin säännöllisesti.

Muistettakoon myös, että osa eläinsuojelujärjestöistä on tuominnut turkiseläintuotannon epäeettisenä ja eläinsuojelun kannalta ongelmallisena elinkeinona mm. siksi, että tarhatut eläimet eivät voi käyttäytyä lajityypillisesti, ja on esitetty koko turkistarhauksen kieltämistä. Turkistarhoissa on myös viime vuosien aikana eläinsuojelutarkastuskäyntien yhteydessä ollut puutteita eläinsuojelulain ja -asetuksen noudattamisessa. On erittäin hämmästyttävää, että hallitus, jossa vihreät ovat mukana hallituspuolueena, esittää turkistarhauksen aseman parantamista Suomessa ja hyväksyy tarhauksen hyväksyttävänä elinkeinona lisäten määrärahoja turkistarhaukselle liki kolmella miljoonalla eurolla.

Turkistarhaajien lomituspalvelulaki ei myöskään sovi yhteen lama-ajan kanssa. Kun kunnissa esim. vanhainkodeissa, terveydenhuollossa ja sosiaalitoimessa tuskaillaan riittämättömien henkilöresurssien ja sijaismäärärahojen kanssa, niin hallitus ei lisää kuntien valtionosuutta, vaan se antaa mieluummin rahaa uuteen järjestelmään: turkistarhaajien lomituspalveluun.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että 2. lakiehdotus hylätään.

Helsingissä 25 päivänä marraskuuta 2009

Marjaana Koskinen /sd